

ԷԼԱ՛, ԷԼԱ՛, ԷԼԱ՛ԹԵ...

Երբ մը կարծէք գուցէ:

Ասիկա երբ մը չէ, բայց երաժշտութիւն մը:

Այդ յանկերգը, այդ կանչը՝ աւելի ճիշդը, որոշ ու միօրինակ եղանակի մը վրայ, հառաչանք, հեռաշունչ ու ողբաձայն, իմ մէկ ամսուան սարսափաւ, մղձաւանջս եղաւ:

Քօրիւնի մէջ, գիւղէն քաղաք իջած էի, ուր աղւուր փողոցի մը մէջ աղւուր յարկ մը վարձած էի. ինչ որ գիւրին բան մը չէր, քանի որ բնակարանի տաղնապ ու հարուստ հիւրերու և գաղթականներու բազմութիւն կար միեւնոյն ատեն: Յարկ մը՝ փողոցի թէ պարտէզի վրայ նայող:

Առաջին օրերը գրեթէ բնաւ գուրս պիտի չէլէի, որովհետեւ գիւղւած աշխատանքներ ունէի ու հաղթելիք գրութիւններ: Արդէն անձրեւներու եղանակն էր, որ աշտոնը ձմեռուան կը համապատասխանէ, և շաքաթներով կը տեւէ յաճախ: Իսկ ես ոչինչ այնքան կը սիրեմ որքան տանը մէջ, սենեակիս մէջ փակուած աշխատել, երբ գուրս անձրեւը կառադօրէն կը տեղայ, որառ համեմատու վրայ մտրակներու պէս կը շաչէ, ու կը հտի, կը հտի...

Առաջին գիշերը, կ'իմանամ խորունկէն ձայն մը որ կը կանչէ.

— Էլա՛, Էլա՛, Էլա՛րե՛...

Ձայն մը որ կը կրկնուի:

Բայց այնքան ալ կարեւորութիւն չեմ տար, և կանուխէն կը սրտկոխ. այնքան յոգնած եմ: Խոր քունի մէջ կը հանգչիմ՝ մինչև առտու: Անանկ որ եթէ նոյն իսկ երկրաշարժ ըլլար՝ ոչինչ իմացած պիտի ըլլայի:

Առտուն արթննալուս պէս ստիպն, յատկօրէն տկանջիս եկաւ նորէն խորունկէն խորդացող ձայն մը որ կը գոչէր,

— Էլա՛, Էլա՛, Էլա՛րե՛...

Յանկերգ մը տանց երգի, որ կը կրկնուէր, միշտ կը կրկնուէր, հառաչալից, սրտէ փրկած, շնչհատ, անձկաւ:

Ելայ հագուեցայ. նախաճաշեցի. ձայնը կը կրկնուէր ողբալին, կ'երկարաձգուէր, միջոցաւ կը լեցնէր խալ եղերերգի մը պէս.

— Էլա՛, Էլա՛, Էլա՛րե՛...

Նախաճաշէն ետքը, քիչ մը ջրոյնացած, սկսայ սենեակիս մէջ վերստին ողբալ:

Ի՞նչ էր այս, ի՞նչ կրնար ըլլալ:
Ժամանակ մը վերջ ան գաղբեցաւ:

Ի՞նչ ողբէր:

Հակառակ պարագային, միտնալ ու փակուած, աշխատանքի հաճոյքս պիտի պղտորուէր:

Եռանդով կ'անցնիմ գրտեղանիս տուջեւ: Քառորդ ժամ գաղարէ ետքը, ալբը նորէն կը սկսի: Գրիչը ձեռքս՝ կանգ կ'առնեմ ու կ'աղատեմ: Կ'աղատեմ որ ան նորէն գաղբի:

Ձուր յոյս, գուր սպասում:

Հետզհետէ այդ ձայնին մէջ կ'արձէի աղեկէզ, սրտակեղեք, լլկող, հառցնող խող մը: Պարզ կոչ մը չէր ան. թէեւ կանչ մըն էր յաւաստ, խեղալի, յօշոյ, մաշող, եղերական: Յայտնապէս վիշտէն բխած ձայն մըն էր ան:

Բարեբախտաբար ջրոյնուլիւնը շատ չի տեւեր. համակերպելու համբերելու կարողութիւնս ունիմ, կը կարծեմ: Եւ տանց մտիկ ընելու գաղաղ ձայնին, կը թողուիմ աշխատութեանս մէջ: Ողբաձայն շեշտերը կանչին, տկանջներուս փակ թմբակներուն կը զորնեն եւ այնքան միտն լսելի ու զգալի կ'ըլլան ինձ որքան ժամացոյցին թիքթաքները: Գրեթէ չեմ իմանար: Բայց

գիտեմ որ ժամացոյցին ու այդ կնիւնն ձայնին ալիքներուն մէջն եմ, անմայմով շրջապատուած, նոյն խոյ հետապնդուած, ինչո՞ւ որ անոնք վերջ չունէին:

Երկու կէտեր ստիպեցին, լուսաբանուելու համար:

Նախ՝ ձայնը իրօք մ'աղայ ըսելու որ կնիւնն մ'ը ձայնն էր, տարէց կնիւնն մ'ը ձայնը որ մ'աշած, ցաւակոծ, արատաւալից, հեղձամղձուկ կակարդէ մ'ը կը փրթէր պատաստելով, հառնելով, հեւալով:

Ժամացոյցին ու կնիւնն ձայնները վերջ չունէին, ըսի. աշխատէս է. բայց հէք ողբացող կնիւն ձայնը թէեւ վերջ չունէր, բայց գաղարներ ունէր:

Հակառակ աշխատութեանն մէջ մ'ը խորձուած ըլլալու, եւ այդ ձայններէն ալլելու չաղգուելու, յանկարծ կը գիտակցէի երբ երկրորդ ձայնը կը կարէր եւ ժամացոյցը՝ տառնալին կը քաղէր իր անհուն ձաւքան, տմէն մէկ քաղափոխերը թնդացնելով իր թիքթաքներով:

Ողբը երբ կը գաղբէր, շունչ մ'ը կը քաշէի, լսեցն ու գոհանակ, և ես ալ կ'երթայի իմ տառնալին աշխատութեանն ձաւքէս, թիքթաքներուն ընկերակցութեամբ: Տեսակ մ'ը աշխատութեանն միօրինակ ու բաղաձայն քաղերգ որ կ'օգնէր ինձ, առաջ կը վարէր զիս, փոխանակ նեղացնելու կամ սիրտս ցաւցնելու միւս ձայնին պէս:

Բայց այդ գաղարը քաւարդ ժամ մ'ը միայն կը տեսէր. յետոյ կը վերսկսէր քիչ աւելի ուժով, հետզհետէ մէկ, երկու, երեք ժամուան մէջ յաղնելու, հառնելու համար:

Օրը եղաւ իրիկուն. ոչ մէկ փոփոխութիւն:

Գոհ եմ աշխատութեանէս. լսյալ վառուած է, անձրեւը կը տեղայ, սիկար մ'ը կը վառեմ, միաքիս հանդիստ տալու ու երազելու համար քիչ մ'ը:

Ձայնը կ'ողբայ միշտ.

— Էլա', էլա', էլաք'ե...

Որո՞ւ է արգեօք. զո՞վ և զարո՞նք կը կանչէ. ինչո՞ւ կը կանչէ. ի՞նչ կ'ուզէ. ինչո՞ւ չեն պատասխաներ: Ինչո՞ւ ուրիշ խօսք չ'ըսեր:

Մէր է այդ կինը. մեր յարկաբաժնին մէջ. քովի տառներէն մէկունն մէջ, ո՞վ գիտէ:

Պարտէզին կողմի սենեակը կ'երթամ անդամ մ'ը. հոն ալ ձայնը կ'իմացուի նոյն չափով:

Քովի մէկ տառնին և մեր տառնին միջեւ նեղ անցք մ'ը կայ. մեր խոհանոցն ալ ճշգիւ փոքր լուսամուտ մը ունէր այդ նեղ անցքին վրայ: Միջոց մ'ը երբ խոհանոց գացի, ձայնը աւելի մօտէն գալ թուեցաւ ինձ, միշտ լացող ու աղիաղարմ:

— Էլա', էլա', էլա'րե:

Կէս-գիշերին մօտ երբ կը պառկիմ, ձայնը կը հեծեծէ միշտ:

Արշալոյսին կ'արթննամ: Քաղաքը գեռաւոր մէջ է ու լուռ: Միջոցաբար կարծես պալժտոցներ, անօթացներ, անդալտոցներ է եւ թոշնիկի մ'ը թեւաբախումը պիտի արձագանդէր և իմացուէր հետուէն: Այդ բիւրեղեայ ու հնչական միջոցարարն մէջ ողբը կը լսուի նորէն, բայց հիմա տառնալովէս սարսաղի, արտասովոր, խռովեցուցիչ ու անդալտարհային քան ցերեկի աղմուկին ու ընդհանուր թոշնաբոհին մէջ:

Ամիս մ'ը աշաղէս:

Առտու, ցերեկ, իրիկուն, գիշեր, որ ժամուն որ ըլլար, ձայնը կը ցանկորդէր, սիրտ կը ձանկատէր, հոգի կը վառէր, ժամերով, ժամերով շարունակուելով, և միայն երբեմն քաւարդ ժամու չափ գաղարներով:

Գիշերները, գիշերները մանաւանդ, խռոչային, գերեզմանային էր այն. իսկ առտու կանուխ, լուսածագին, ամենուն ամենէն անուշ քունին ու հանգիստին ու երանելի երազին պաճուն, այս կինը՝ գուցէ չորցած աչքերով, բայց արատաւալից ձայնով կ'ողբէր:

— Էլա՛, էլա՛, էլա՛րե...

Պէտք է ըսեմ՝ որ տակաւ վարժուեցաւ այդ ցաւակոծ ձայնին. ան զիս չէր նեղացներ բնու. վարժուած էի, բայց ան սովորական չէր ինձ համար բնու. միշտ ու միշտ և աւելի խռովիչ, աղեղաւոր, ահաւոր էր, բայց կը կրկնեմ՝ ալլելու չէր նեղացներ զիս։ Ընդհակառակն, կրնամ ըսել, որ հետաքրքրաւթիւնս կը շարժէր հետզհետէ շատ աւելի։

Ո՛վ էր այդ կինը, ինչու՛ կը կոծէր, զո՛վ կը կոչէր,

Աստուծոյ կ'արթնցնէր ինձ այդ յանկերգը, կանչերգը, ցորեկին՝ օրն ի բուն ակառաքին երաժշտութիւնով մը կը սրարուէր լսելիքս ու միտքս եւ գիշերը, երբ յագնած կը մտնէի հանգիստի ծոցը, ան կ'օրօրէր զիս իր ցաւատանջ բայց միօրինակ մրմնջումներով։

Օր մը, մեր արարեմանին սանդուխէն իջած տանու, վերի յարկի վարձակալը հանգիպեցաւ ինձ ու, թէ և իրարու անծանօթ, բարեւեց զիս քաղաքավարութեան համար, ինչպէս վաղել է։

Ձերցալ գիմանալ և հարցուցի.

— Ներեցէ՛ք, պարոն, կը հաճի՞ք ինձ բացատրել թէ ի՞նչ ձայն է այդ։

Արդարեւ, նոյն պահուն, ձայնը լաւագին կը թաւալէր։

— Բայց, պարոն, չէ՞ք գիտեր, պատասխանեց. մեծ գժբախտութիւն է։ Հէք կին մըն է այն որ վեց ամսուան մէջ չորս գաւակ կորսնցուցած է, և ի՞նչ լեռան պէս զաւակներ, աղուոր, պատուական, ուսեալ, լաւ գործի տէր։ Գրեթէ յիմարացած է.

գիշեր ցերեկ կը կանչէ գայտները, ան գարձ մեկնողները, անհետացածները։ Չ'հաւատար կարծէք որ անմեք մեռած են և կը կանչէ, կը սպասէ որ գան։ Մեռնողները լայն տարուստ մը ձգած են իրեն. աղջիկ մըն ալ ունի, ամենէն տարեցը իր գաւակներուն, որ սրբեւարի է ու անպատակ, և զինքը կը խնամէ։ Գրեթէ չի ճանչնար գայն, ինչու որ իր յիշողութիւնն ու ճանաչողութիւնը կարանցուցածի պէս է. իր միտքը միայն մէկ բեւեռ ունի, իր կարանցուցած աղաքը զոր կը կանչէ ու կը կանչէ ակառաքի վախով, անմխիթաբ։ Շատ չանցած պիտի տեսնէ զանմեք սակայն, քանի որ հանդերձեալ աշխարհ մը կայ, և քանի որ այսպէսով ինք ալ շատ պիտի չկրնայ ապրիլ։ Կը կանչէ, կը կանչէ միշտ և որ ինք ալ երթալ անոնց մօտ։ Աւա՛ղ, պարոն, կեանքը շատ գաւառ է երբեմն։

Միևնոյն տուն, պատին ետեւէն, ձայնը կը խորգար պաղատաւովին.

Էլա՛, էլա՛, էլա՛րե՛...

Օր մը, իրօք, չորչորակոծ ձայնը գաղթեցաւ հաւաքալից կանչելէ։

Գժբախտ մայրը մեռեր էր։

Քուտորդ ժամը անցաւ, և ողբի կանչը չէր վերսկսէր։ Բան մը կը պակսէր։

Միմալստը կարծես գատաւիւղեր էր։

Մայրական վիշտի գաժան ու սոսժանելի այդ երաժշտութեան զիս շրջապատող ու ճնշող կոհակները երբ յանկարծ չքացան վերջին հանգիւններու մէջ, տկանջներու ու միտքս ընդարմացած, ինչպէս անակնկալ հարուածի մը տակ, լուսնեան պարապութեանը մէջ ուժով իմ ժացին։

Ժրկեմ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՍՊԵՏ